سنڌ حڪومت، پاڪستان

آبپاشي کاتو

زراعت کاتو، سپلاءِ اينڊ پرائيسز ڊپارٽمينٽ

سنڌ واٽر اينڊ ايگريڪلچر ٽرانسفارميشن (سواٽ) پراجيڪٽ

ماحولياتي ۽ سماجي انتظا مڪاري جو دائرو
خلاصو

سنڌي ترجمو: حزب الله مگريو

پراجيڪٽ ڪوآرڊينيشن اينڊ مانيٽرنگ يونٽ
پلاننگ اينڊ ڊولپمنٽ ڊپارٽمنٽ

نومبر 2022

تعارف:

سنڌ حڪومت)، پلاننگ اينڊ ڊولپمينٽ ڊپارٽمينٽ، آبپاشي، ۽ زراعت کاتن جي ذريعي، سنڌ جي پاڻي ۽ زرعي تبديليءَ واري منصوبي تي عمل ڪرڻ جي منصوبابندي ڪئي آهي (جنهن کي اڳتي هلي سوات پروجيڪٽ چيو ويندو). سنڌ حڪومت طرفان عالمي بئنڪ جي مدد سان سوات پراجيڪٽ شروع ڪرڻ جو مقصد ايريا واٽر بورڊز جي ڪمانڊ وارن علائقن ۾ زرعي پاڻي جي پيداوار وڌائڻ ۽ پاڻي جي وسيلن جي انتظامڪاري لاءِ اداري فريم ورڪ کي بهتر بڻائڻ آهي. موجوده ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جي فريم ورڪ (اي ايس ايم ايف) کي سوات جي امڪاني ماحولياتي ۽ سماجي اثرن جي اسڪريننگ، تشخيص ۽ انتظام جي رهنمائي ڪرڻ لاء تيار ڪيو ويو آهي ۽ ماحولياتي ۽ سماجي خطرن ۽ اثرن جي ذيلي منصوبن جي نشاندهي ڪئي ويندي. سوات تي عمل دوران عالمي بئنڪ جي سيڪيورٽي پاليسين ۽ لاڳاپيل حڪومتي ضابطن جي پيروي ڪندي ترقي ڪئي وئي آهي. هڪ آبادڪاري پاليسي فريم ورڪ آر پي ايف سوات لاءِ پڻ تيار ڪيو ويو آهي ۽ انهن ذيلي منصوبن جي غير ارادي طور تي آبادڪاري جي اثرن کي منهن ڏيڻ لاءِ هڪ معياري دستاويز جي طور تي پيش ڪيو ويو آهي.

منصوبي جو جائزو:

پروجيڪٽ ڊولپمينٽ جو مقصد ڪيترن ئي منصوبن ذريعي سنڌ صوبي ۾ زرعي پيداوار وڌائڻ ۽ پاڻي جي وسيلن جي انتظام کي بهتر ڪرڻ آهي. سوات سنڌو درياهه جي کابي ڪناري تي ٽن ايريا واٽر بورڊن تي ڌيان ڏئي ٿو: گهوٽڪي (گهوٽڪي فيڊر ڪينال جنهن جي ڪمانڊ ايريا 381,000 آهي، نارا (نارا ڪئنال 1,047,946 هيڪٽرن جي ڪمانڊ ايريا سان) ۽ کابي ڪناري (اڪرم واهه ۽ نيو فليلي ڪينال جي ڪمانڊ ايريا 592,548 هيڪٽرن سان). سوات ڪينال نيٽ ورڪ ۾ ”آخري ميل ڪنيڪشن“ کي مڪمل ڪرڻ تي پڻ ڌيان ڏيندو، جيڪو تازو مڪمل ٿيل بينڪ جي فنڊ سان واٽر سيڪٽر امپرووومينٽ پروجيڪٽ (WSIP) 1) ۽ جاري سنڌ بئراج امپرووومينٽ پروجيڪٽ (SBIP) 2) ذريعي اپ گريڊ ڪيو ويندو

ان کان علاوه، SWAT ڪينال آپريشنز ۽ آبپاشي خدمتن لاءِ جديد تصورات متعارف ڪرائيندو، جيڪي سنڌ کي ان بنيادي ڍانچي جي سيڙپڪاريءَ جو بهتر استعمال ڪرڻ ۾ مدد ڪندا. پروجيڪٽ پنجن حصن تي مشتمل آهي: (i) سنڌ ۾ پاڻي جي وسيلن جي انتظام جي پاليسي ۽ ادارتي سڌارا، (ii) آبپاشي جي فراهمي ۾ بهتري، (iii) زرعي ترغيبات ۽ اعليٰ قدر، پاڻي سان مالا مال فصلن ۾ سيڙپڪاري کي فروغ ڏيڻ، (vi)) منصوبي تي عملدرآمد ۾ مدد لاءِ پروجيڪٽ ڪوآرڊينيشن ۽ مانيٽرنگ، ۽ (v) قدرتي آفتن کان ڪنهن به غير متوقع هنگامي ضرورتن جي مدد لاءِ هنگامي مدد شامل آهن

پراجيڪٽ تي عملدرآمد ڪرائڻ لاءِ ادارا آهن پلاننگ اينڊ ڊولپمينٽ يونٽ جو پروجيڪٽ ڪوآرڊينيشن اينڊ مانيٽرنگ يونٽ (PCMU) (جزو 1 ۽ 4 لاءِ)، آبپاشي کاتي جي سنڌ ايريگيشن اينڊ ڊرينيج اٿارٽي (SIDA) (جزو 2 لاءِ) ۽ زراعت جو کاتو. (اجزاء لاء 3).

سرگرميون ۽ عام ذيلي پروجيڪٽ جيڪي انهن پنجن حصن تحت لاڳو ڪيا ويا آهن هيٺ ڏنل جدول ۾ درج ٿيل آهن. اهي ذيلي منصوبا سول ڪم جي گهرج جي بنياد تي ٻن ڀاڱن ۾ ورهايل آهن

(i) نرم ڪم، جنهن ۾ سول ڪم شامل ناهي (جزا 1 ۽ 4) ۽ (ii) تعميراتي مداخلت، جنهن ۾ سول ڪم شامل آهن (جزا 2 ۽ 3). سوات جي تياري دوران صرف هڪ سب پروجيڪٽ يعني اڪرم واهه ڪينال جي بحاليءَ جي ڊيزائن ۽ هنڌ کي حتمي شڪل ڏني وئي آهي. ان کان علاوه، اٽڪل 40 "فارمر آرگنائيزيشن سب-پروجيڪٽس" آهن جيڪي نسبتا

ننڍي پيماني تي آهن چونڊيا ويندا ۽ منصوبي تي عمل دوران منظور ڪيا ويندا ۽ ان تي عمل ڪميونٽي ترقياتي ڪم هلائيندڙ (سي ڊي ڊي) جي عمل ذريعي ڪئي ويندي.

1 واٽر سيڪٽر امپرووميںٽ پروجيڪٽ (WSIP)، جيڪو 2020 ۾ بند ٿي ويو، SWAT تحت ٽن AWBs لاءِ سينٽرل ڪئنال نيٽ ورڪ جي بحاليءَ لاءِ فنڊ ڏنا ويا.

2 هلنڊڙ انڊس بئراج امپرووميںٽ پروجيڪٽ ((SBIP، 2024 ۾ بند ٿيڻ سبب، سنڌو درياءَ تي ٽن وڏن بئراجن جي حفاظت کي بهتر بڻائي رهيو آهي جيڪي سنڌو آبپاشي نظام کي مڪمل ڪن ٿا.

نرم ڪم (جهڙوڪ انجنيئرنگ ۽اي ايس آءِ اي اسٽڊيز) جيڪي مستقبل جي منصوبن ۾ سول ڪم جا سبب ٿي سگهن ٿيون، اهي پڻ تعميراتي مداخلت جي درجي ۾ شامل آهن (اي ايس آءِ اي دستاويزن جي تياري جي رهنمائي ڪرڻ لاءِ). سنڌ جي وڏن آبپاشي واهن جو هڪ اسڪيمي نظارو تصوير E.1 ۾ ڏيکاريو ويو آهي ته جيئن پروجيڪٽ جي مداخلت کي بهتر سمجهي سگهجي. سنڌ ۾ بئراجن ۽ واهن جي جڳهن کي ڏيکاريل هڪ تفصيلي نقشو تصوير E.2 ۾ ڏنو ويو آهي، ۽ ٽن ايريا واٽر بورڊن جا هنڌ جتي FO ذيلي منصوبا لاڳو ڪيا ويندا، تصوير E.3 ۾ ڏيکاريل آهي.
ٽيبل E1. تجويز ڪيل منصوبي جي سرگرمين ۽ عام ذيلي منصوبن جو خلاصو

منصوبي جي رخنيءَ جو ماحولياتي ۽ سماجي جائزو

جدول سواٽ جي امڪاني ماحولياتي ۽ سماجي (ايس اي ايف) اثرن جو خلاصو ذيلي رخن پاران امڪاني ماحولياتي ۽ سماجي اثرن جو خلاصو مهيا ڪري ٿو. عام طور تي، جز هڪ جون سرگرميون، جهڙوڪ پاڻي جي وسيلن جي انتظام ۾ پاليسي سڌارن کي متعارف ڪرائڻ ۽ پاڻي جي قيمتن جي نظام کي بهتر بڻائڻ، وارا رخ اهم ۽ مثبت ماحولياتي ۽ سماجي اثر ڇڏيندا.
جزو 2 جون سرگرميون جهڙوڪ 116 ڪلوميٽر ڊگهي اڪرم واهه ڪينال جي بحالي ۽ سنڌو درياهه جي ساڄي ڪناري تي مڪيه واهه جي بحالي لاءِ مطالعي (جيڪي مستقبل جي منصوبن ۾ لاڳو ٿي سگهن ٿيون) جا اهم منفي ماحولياتي ۽ سماجي اثر پوڻ جا امڪان آهن. وڏا سول ڪم ۽ آبادڪاري. آبپاشي ۽ نيڪال جي ماڊرنائيزيشن FO سطح تي جزو 2 ۽ WCA سطح تي جزو 2 تحت گهٽ کان وچولي منفي ماحولياتي ۽ سماجي اثرن جي توقع ڪئي وئي آهي.

فزيبلٽي اسٽڊي جي بنياد تي، اڪرم واهه لاءِ ماحولياتي ۽ سماجي اثر جو جائزو اي ايس آءِ اي تيار ڪيو ويو آهي. 2021 جي شروعات ۾، سنڌ حڪومت اڪرم واهه ڪينال سان لڳ ڀڳ 1,600 متاثر ٽيل گهرن سان گڏ هڪ "اينٽي انڪروچمينٽ مهم" (AED) شروع ڪئي. SIDA گهر ٽيل اثاثن جو معاوضو ڏيڻ، مستحڪم ۽ باوقار هائوسنگ کي يقيني بڻائڻ ۽ معيشت جي ترقي کي هٿي ڏيڻ لاءِ هڪ اصلاحي ايڪشن پلان جي نتيجي ۾ حڪومت جي پنهنجي اينٽي انڪروچمينٽ ڊرائيو (AED) جي تجويز ڪيل پروجيڪٽ سائيٽ (CAP) کي ترقي ونرائي رهي آهي. اڪرم واهه جي ذيلي پروجيڪٽ جي عالمي بئنڪ جي فنانسنگ لاءِ هڪ مناسب اڪرم واهه ڪيپ جي تياري ۽ ان کان پوءِ عملدرآمد شرط آهي. اڪرم واهه جي ذيلي پروجيڪٽ جون عام خاصيتون هن ESMF ۾ پيش ڪيون ويون آهن، ۽ تفصيلي سماجي ۽ ماحولياتي پهلوئن کي ESIA ۽ CAP ۾ پيش ڪيو ويو آهي

سوات تحت باقي ذيلي منصوبن لاءِ ۽ خاص طور تي، ايف او جي ذيلي پروجيڪٽ، صحيح مداخلتون، جڳهون، ڊيزائن ۽ ٽيڪنالاجيون التوا ۾ آهن ۽ پراجيڪٽ تي عمل ڪرڻ دوران طئي ڪيا ويندا. تنهن ڪري، موجوده اي ايس ايم ايف انهن ذيلي پروجيڪٽن لاءِ تيار ڪئي وئي آهي ته جيئن تفصيلي ماحولياتي ۽ سماجي اسڪريننگ ڪرڻ ۽ تشخيص ڪرڻ لاءِ هدايتون مهيا ڪري، هڪ پيرو ڊزائين جون وضاحتون دستياب ٿين. هڪ آبادڪاري پاليسي فريم ورڪ (آر پي ايف) پڻ جوڙي وئي آهي ته جيئن انهن ذيلي منصوبن جي غير ارادي طور تي آبادڪاري جي اثر کي حل ڪيو وڃي ۽ ان کي هڪ الڳ دستاويز طور پيش ڪيو ويو آهي.

موجوده ESMF نهيل آهي (i) انهي ڳالهه کي يقيني بڻائڻ لاءِ ته سمورن لاڳاپيل ماحولياتي ۽ سماجي مسئلن کي پيش ڪيل ذيلي پروجيڪٽ جي ڊيزائن ۽ ان تي عمل ڪرڻ ۾ مرڪزي ڌارا ۾ شامل ڪيو وڃي. (ii) منصوبي جي تعميل کي يقيني بڻائڻ حڪومت ۽ ورلڊ بئنڪ جي گهرجن سان؛ (iii) منصوبي جي هر جزو جي عام ماحولياتي ۽ سماجي اثرن جي اسڪريننگ؛ ۽ iv) انفرادي ذيلي منصوبن لاءِ گهربل مناسب حفاظتي سامان جي تياري لاءِ عمل ڪرڻ جا طريقا بيان ڪريو.

ايمرجنسي ريسپانس (جزو 5) تحت ايمرجنسي سرگرمين کي ماحولياتي ۽ سماجي اوزارن جي هڪ الڳ سيٽ ذريعي حل ڪيو ويندو، جيڪي تڏهن ٺاهيا ويندا جڏهن هي جزو فعال ٿيندو.

ريگيوليٽري فريم ورڪ ۽ ورلڊ بئنڪ جون گهرجون

سنڌ انوائرمينٽل پروٽيڪشن ايڪٽ 2014 صوبي ۾ ماحولياتي تحفظ لاءِ بنيادي قانون ساز فريم ورڪ آهي. هن ايڪٽ موجب، آبپاشي جي بنيادي ڍانچي تي منصوبن جي ترقي لاءِ سنڌ انوائرمينٽل پروٽيڪشن ايجنسي (SEPA) کي سنڌ انوائرمينٽل پروٽيڪشن ايجنسي (IEE ۽ EIA) جي ضابطن ۾ ڏنل طريقيڪار تي عمل ڪرڻ جي ضرورت پوندي.

2014. اهي ضابطا منصوبن کي ٽن پاڱن ۾ درجه بندي ڪن ٿا (شيڊول I، II ۽ III) انهن جي ڪم جي ماپ جي بنياد تي ماحولياتي جائزي ۽ منظوري لاءِ. SWAT ورلڊ بينڪ جي حفاظتي پاليسين جي تابع آهي، ۽ ان جي ذيلي منصوبن جي ماحولياتي جائزي کي بينڪ جي آپريشنل پاليسي (4.01 (OP جي مطابق تيار ڪيو وڃي.IEEs ۽ EIAs کي ترقي ڪرڻ لاءِ SEPA جون گهرجون پوريون ڪيون وڃن ٿيون، جيڪي ورلڊ بئنڪ OP 4.01 جي فريم ورڪ ۾ ڪم ڪن ٿيون، ۽ ESIA دستاويز جيڪي ورلڊ بئنڪ جي ضرورتن مطابق تيار ڪيا ويا آهن، سي اي پي اي پاران نظرثاني ۽ منظوري سان مشروط آهن

سوات ورلڊ بئنڪ جي حفاظتي پاليسين کي استعمال ڪري ٿو، جيئن بئنڪ جي نئين ماحولياتي ۽ سماجي فريم ورڪ (ESF) جي مخالفت ڪري ٿي، جتان پروجيڪٽ 2018 جي آخر ۾ ورلڊ بئنڪ جي قرض ڏيڻ واري پائپ لائن ۾ داخل ٿيو. موجوده ESMF ورلڊ بئنڪ OP 4.01 جي مطابق ترقي ڪئي وئي آهي. (ماحولياتي جائزو). پروجيڪٽ جي درجه بندي A جي طور تي ڪئي وئي آهي. سوات سان لاڳاپيل عالمي بئنڪ جون ٻيون پاليسيون شامل آهن قدرتي رهائش (OP 4.04)، پيٽ جو انتظام (OP 4.09)، جسماني ثقافتي وسيلا (OP.

4.11)، غير ارادي آبادڪاري (OP/BP 4.12)، ڊيمن جو تحفظ (OP/BP 4.37) ۽ بين الاقوامي واٽر ويز تي منصوبا (OP/BP 7.50). ورلڊ بئنڪ پاران ڪيل هڪ خلا جي تجزيي جي نشاندهي ڪئي وئي آهي ته اسٽيڪ هولڊر اينگيجمينٽ پلان

(SEP) ۽ ليبر مئنيجمينٽ پروسيجر (LMP) جي تياري ۽ ESMF ۾ حياتياتي تنوع جي جائزي جي طريقيڪار کي اپڊيٽ ڪرڻ پڻ ESMF جي مدد ڪندو ته جيئن معيارن جي تعميل ڪئي وڃي. ورلڊ بئنڪ ESF. تنهن ڪري، ESMF ۾ SEP ۽ LMP پڻ شامل آهن.

ماحولياتي ترتيب

سوات منصوبي جي هنڌ جي اثر جو عام علائقو سنڌ جو آبپاشي علائقو آهي، جيڪو اٽڪل 5 ملين هيڪٽرن تي پکڙيل آهي. سنڌ ۾ آبپاشي جو بنيادي ڍانچو ٽن بئراجن (گڊو، سکر ۽ ڪوٽڙي) تي مشتمل آهي ۽ انهن جي ڪابي ۽ ساڄي ڪنارن تي 14 مک واهن تي مشتمل هڪ وسيع آبپاشي نيٽ ورڪ آهي. گهوٽڪي جي ڪمانڊ ايرياز (گڊو بئراج جو ڪابي ڪناري وارو ڪينال، گهوٽڪي AWB3 پاران منظم ڪيل)، نارا (سکر بئراج جو ڪابي ڪناري وارو ڪينال، نارا AWB پاران منظم ٿيل آهي) ۽ اڪرم واهه جي ڪمانڊ علائقن ۾ سوات تي عملدرآمد ڪيو ويندو. ۽ ڦليلي (ڪوٽڙي بئراج جا ڪابي ڪناري وارا واهه، ڪابي ڪناري AWB پاران منظم ڪيل) آهن. پراجيڪٽ جي ڪمپونينٽ 2.4 تحت سکر بيراج جي ساڄي پاسي جي 3 ڪينالن جي بحالي لاءِ فزيبلٽي اسٽڊي ڪيون وينديون، سواٽ جي پاليسي ۽ ادارتي سهڪار سنڌ جي سمورن آبپاشي وارن علائقن تي لاڳو ٿيندو.

تعميراتي ترتيب ۽ زمين جو استعمال:

پراجيڪٽ جا ڪم خاص ڪري ٻهراڙي وارن علائقن ۾ ٿيندا جتي تي زرعي زمينون آهن، جڏهن ته، بئراج شهري ۽ پرپاسي وارن علائقن ۾ واقع آهن. واهه جا سيئي ابتدائي حصا، جن کي بئراجن جي موجودگيءَ سان بيان ڪيو ويو آهي، شهري ۽ پرپاسي وارن علائقن ۾ واقع آهن (سکر شهر نارا ڪينال لاءِ ۽ حيدرآباد شهر اڪرم واهه ڪينال لاءِ). بندن تي به ڪن حصن ۾ وڻن ۽ جهنڊن جو غلبو آهي. علائقو گهڻو ڪري ميداني آهي. واهن جي ساڄي رستي (ROW) کان ٻاهر، زراعت وڏي پيماني تي ڪئي وڃي ٿي، جنهن ۾ ڪپهه، ڪڻڪ، چانور ۽ ڪمند هن علائقي ۾ وڏيڪ پوکيا ويندڙ فصل آهن. ڪڻڪ سڀ کان وڏو فصل آهي، ان کان پوءِ چانور، ڪپهه ۽ ڪمند آهي. پوکيل علائقن کي بنجر زمين جي وڏي وسعت سان بند ڪيو ويو آهي. زرعي زمين جي استعمال جو اڌ حصو آهي. ٽن پروجيڪٽ AWBs جي ڪل زرعي ايراضي اٽڪل 2 ملين هيڪٽر آهي.

موسميات

ڪوپن جي آبهوا جي درجه بندي مطابق، سنڌ جي علائقي کي 'ريگستاني گرم آبهوا' جي طور تي درجه بندي ڪري سگهجي ٿو، چاڪاڻ ته ان جي گهٽ سالياني برساتن جي پيٽ ۾ تيز گرمي پد ۽ امڪاني بخارات جي منتقلي آهي. اونهاري جي موسم اپريل ۾ شروع ٿئي ٿي ۽ آڪٽوبر ۾ ختم ٿئي ٿي (وڌ ۾ وڌ درجه حرارت 45 oC تي پهچي وڃي ٿو)، جڏهن ته سياري جي موسم نومبر ۾ شروع ٿئي ٿي ۽ مارچ ۾ ختم ٿئي ٿي (گهٽ ۾ گهٽ گرمي پد 3 oC تي پهچي ٿو) گرميءَ سان). سنڌ ۾ هر سال سراسري 120 ملي ميٽر برسات پوي ٿي، جنهن مان 61 سيڪڙو برسات سانوڻي جي مهينن ۾ جولاءِ ۽ آگسٽ ۾ ٿيندي آهي

پاڻي جا وسيلا

سنڌ ۾ موجود پاڻي جو مکيه ذريعو سنڌو درياهه آهي ۽ سنڌ جو آبپاشي نظام گڊو، سکر ۽ ڪوٽڙي بئراجن ذريعي سنڌوءَ مان پاڻي ڪڍي ٿو. منصوبي واري علائقي ۾ پاڻي جي فراهمي جو بنيادي ذريعو واهه جو پاڻي آهي جيتوڻيڪ واهن جو پاڻي خاص طور تي آبپاشي لاءِ استعمال ٿيندو آهي (اٽڪل 26.6 کان 41.7 ايم اي ايف)، اهو پڻ گهريلو استعمال (1.2 ايم اي ايف) ۽ صنعتي استعمال (اٽڪل 0.5 ايم اي ايف) لاءِ استعمال ٿيندو آهي. زميني پاڻي اونهي کوٽائي ۾ آهي ۽ عام طور تي لوڻياڻو آهي، سواءِ واهه ۽ سنڌوءَ جي. ڪجهه هنڌن تي زير زمين پاڻي پيئڻ ۽ آبپاشي لاءِ استعمال ڪيو پيو وڃي. سنڌ ۾ به ڪيٽريون ئي اهم آبي زمينون آهن ۽ سواٽ سان لاڳاپيل اهم علائقا منڇر ڍنڍ ۽ انڊس ڊيلٽا آهن، جيئن سواٽ جي مجموعي سرگرمين مان فائدو حاصل ٿيندو. منڇر ڍنڍ پاڪستان جي سڀ کان وڏي مٺي پاڻيءَ جي ڍنڍ آهي، جنهن جي ايراضي اٽڪل 26,000 هيڪٽر آهي.

حياتياتي تنوع

انٽيگريٽڊ بايو ڊائيورسٽي ٽول (آءِ بيٽ) جي مطابق، سنڌ ۾ 44 محفوظ علائقا، 15 نازڪ حياتياتي تنوع وارا علائقا ۽ 129 IUCN ريڊ لسٽ اسپيسز آهن جن علائقن ۾ آبپاشي نيٽ ورڪ شامل آهن. جيتوڻيڪ سواٽ ۾ تجويز ڪيل بنيادي ڍانچي مان ڪنهن به سڌي طرح انهن محفوظ علائقن ۾ واقع ٿيڻ جي اميد ناهي، سواٽ ۾ مجموعي سرگرميون منڇر ڍنڍ ۽ انڊس ڊيلٽا جي حياتياتي تنوع کي فائدو ڏينديون. منڇر ايڪو سسٽم انتهائي لچڪدار نظر اچي ٿو. ڍنڍ جي مڪمل سڪي وڃڻ کان پوءِ پاڻيءَ ۾ ٻڏي ويل ٻوٽي زنده رهي ٿي ۽ تيزي سان ٻيهر پيدا ٿئي ٿي. منڇر ڍنڍ هڪ وڏي مڇي مارڻ واري صنعت کي پڻ سهارو ڏئي ٿي، ان کان علاوه آبي پکين لاءِ کاڌ خوراڪ/آسڻ وارن علائقن ۾ پڻ شامل آهي. انڊس ڊيلٽا پاڪستان جي ساحلي پٽي جو نشانو آهي، جيڪو 150 ڪلوميٽرن تائين پکڙيل آهي عربي سمنڊ سان، جنهن جي ايراضي اٽڪل 600,000 هيڪٽرن تي مشتمل آهي. ڊيلٽا ۾ پاڪستان جي ڪل مينگرو ٻيلن جو 97 سيڪڙو حصو آهي. ماحولياتي لحاظ کان، انڊس ڊيلٽا مينگرووز هڪ پيچيده ماحولياتي نظام ناهي ٿو، جيئن اقتصادي طور تي اهم ساموندي ٻوٽن، جانورن ۽ لڏپلاڻ ڪندڙ پکين لاءِ رهائش، پناهه ۽ نسل جي ميدان مهيا ڪري. ساموندي ڪنارن ۽ بندرگاهن کي طوفان، ٽائفون ۽ سونامي کان بچائڻ؛ مقامي برادرين جي ضرورتن کي پورو ڪرڻ لاءِ ٻارڻ جي ڪاٺ ۽ سندن جانورن لاءِ چارا؛ 100,000 کان وڌيڪ ماڻهن جي ساموندي آبادي جي معيشت کي برقرار رکڻ؛ ۽ اهي پنهنجي زندگيءَ جو گهڻ ۾ گهڻ حصو مينگروز ۾ گذاريندا آهن، مڇين، ڪاڪڙن ۽ ڪيڪڙن جي نرسري طور ڪم ڪندا آهن

---

3 ايريا واٽر بورڊ (AWB) آبپاشي کاتي جي ماتحت نيم خودمختيار ادارو آهن. اهي فارمرز آرگنائيزيشن (FOs) کي پاڻي فراهم ڪن ٿا. فارمر آرگنائيزيشن (FO) قانوني طور تي قائم ڪيل تنظيمون آهن جيڪي ننڍن ڊسٽريبيوٽري واهن جي انتظام لاءِ ذميوار آهن پر اڪثر خرچن لاءِ آبپاشي کاتي تي منحصر آهن، بشمول ٽيڪنيڪل عملي جي فراهمي. FOs واٽر ڪورس ايسوسيئيشن (WCAs) کي پاڻي فراهم ڪن ٿا. WCAs ڪميونٽي تنظيمون آهن جيڪي زراعت کاتي جي مدد سان آهن

پاڻي جي شعبي ۾ ماحولياتي چئلينج. سنڌ ۾ پاڻي جي شعبي سان لاڳاپيل ماحولياتي چئلينج هي آهن:

واهن جي نيڪال جو نظام. سنڌ ۾ آبي ذخيرا اجا تائين مقامي آهن ۽ موسم جي لحاظ کان 50 کان 70 سيڪڙو ڪينال ڪمانڊ کي ڍڪيندا آهن. اهو زرعي پيداوار کي روڪي ٿو، سطح تي لوڻ آڻيندو آهي ۽ هڪ غير صحت مند ڳوٺاڻن ماحول پيدا ڪري ٿو جنهن ۾ پاڻي جي پيدا ٿيندڙ بيمارين جي وڏي واقعن ۽ محدود ڳوٺاڻن جي صفائي جي اختيارن سان.

آبي زمينون. سنڌ ۾ ڍنڍون ۽ آبي زمينون انتهائي زور ۽ خطري هيٺ آهن. سنڌ جي آبي زمينن لاءِ خطرو گهٽ ڪري انسٽروپجينڪ آهن، جن جو تعلق تازو پاڻي جي عدم دستيابي، بي ضابطگي جي کوٽ، اڻ سڌريل صنعتي ۽ زرعي فضلن جي نيڪال، حددخلين، گاديءَ ۽ نهڪندڙ، غير قانوني شڪاري نسلن، ٻوٽن ۽ جانورن لاءِ خطرو، حد کان وڌيڪ چراگاهن ۽ اڻ ذريو

انڊس ڊيلٽا. سنڌو درياءَ ۽ ان جي شاخن تي ميگا-آبپاشي بنيادي ڍانچي جي ترقي کان اڳ، اهو هڪ انتهائي پيداواري علائقو هو، جنهن ۾ مٽي زمينن تي چانورن جي پوک ڪئي ويندي هئي ۽ خشڪ خشڪ علائقن ۾ وڏي چراگاهه هئي. جڏهن ته، هن وقت، اهو ماحولياتي تباهي، انتهائي غربت ۽ بنيادي سهولتن جهڙوڪ پيئڻ جي صاف پاڻي تائين غريب رسائي جو علائقو آهي.

شهري پاڻي جي فراهمي. شهري علائقن ۾ تيزي سان وڌندڙ آبادي کي نظر ۾ رکندي، سنڌ جي وڏن شهرن لاءِ پاڻي جي قابل اعتماد وسيلن تائين ڊگهي مدي تائين پهچ جي حوالي سان سخت خدشا آهن. شهري علائقن ۾ گهريلو پاڻي جو استعمال 2017 ۽ 2050 جي وچ ۾ ٻيڻو ٿيڻ جو امڪان آهي.

ڳوٺاڻن پاڻي جي فراهمي. سنڌ جي ڳوٺاڻن واٽر سپلاءِ کي سٺي معيار جي پيئڻ جي پاڻي جا ذريعا ڳولڻ ۾ مشڪلاتون درپيش آهن. صوبي جو 80 سيڪڙو حصو لوڻ کان وني انتهائي لوڻ واري زميني پاڻي کي نديڙن تازي زميني پاڻي جي لينز ذريعي ڍڪيل آهي، جيڪي لوڻ پاڻي تي وهندڙ چينلن مان نڪرندا آهن، اهي ڳوٺاڻن پاڻي جي فراهمي جا اهم ذريعا آهن. اهي ننڍڙا تازو پاڻي جا لينس نازڪ هوندا آهن ۽ ان تي منحصر هوندو آهي ته واهن ۾ پاڻي ڪيئن سنڀاليو وڃي ٿو.

سماجي اقتصاديات. سنڌ ۾ آبپاشي جو ڪئنال نيٽ ورڪ 17 ضلعن ۾ پکڙيل آهي ۽ انهن سڀني ضلعن جي وچ ۾ سوات ۾ اچڻ جو امڪان آهي. اٽڪل 20 ملين ماڻهو انهن ضلعن ۾ رهن ٿا، جن مان 70 سيڪڙو کان وڌيڪ ڳوٺاڻن علائقن ۾ رهن ٿا. سنڌ صوبي ۾ لڳ ڀڳ 36 سيڪڙو روزگار زراعت جي شعبي ۾ آهي. سنڌ پاڪستان ۾ ٻئي نمبر تي غربت جي شرح رکندڙ ملڪ آهي. جتي 2015 ۾ صوبي ۾ ٻهراڙي ۽ شهري علائقن ۾ غربت جو فرق 33.6 سيڪڙو هو.

جنس. عورتن جي محنت زراعت ۾ سڀ کان وڌيڪ آهي. مجموعي طور تي پاڪستان ۾ صرف 1 سيڪڙو عورتون ڪاروبار ۾ شامل آهن. عام طور تي، ٻهراڙيءَ جون عورتون کير ۽ مال پالڻ ۾ وڌيڪ مشغول هونديون آهن. گهٽ ڪري ٻهراڙي جون عورتون مال پالڻ ۾ ملوث آهن. زراعت ۾، انهن جي شموليت گهٽ اجرت واري ڪم جي خاصيت آهي جيڪا عام طور تي بار بار ۽ گهٽ موٽڻ سان وقت سازي آهي. عورتون آبپاشي جي انتظام ۾ اهم اسٽيڪ هولڊرز آهن. صارفين جي طور تي، پاڻي پهچائڻ جي شيڊول، پاڻي جي مقدار ۽ معيار بابت انهن جا فيصلا ۽ پاڻي جي بنيادي ڍانچي جو قسم تعمير ڪيو ويو آهي، عورتن جي روزاني گهريلو سرگرمين ۽ انهن جي چوپائي

مال جي خوشحالي تي منحصر آهي. زراعت ۾ عورتن جي نمايان ڪردار جي باوجود، جيئن فصلن جي پوک کان وٺي فصل جي پوک ڪرڻ ۽ جانورن جي پالنا تائين، انهن کي روايتي طور تي آبپاشي جي انتظام ۾ فيصلا ڪرڻ کان ٻاهر رکيو ويو آهي.

امڪاني اثر ۽ خطرن لاءِ اسڪريننگ

سوات ۾ تجويز ڪيل مداخلت 1.25 ملين ماڻهن ۽ 0.5 ملين هيڪٽر زرعي زمين کي سڌو سنئون فائدو ڏيندو. SWAT مداخلتن جا امڪاني ماحولياتي ۽ سماجي اثر ۽ خطرا ۽ تجويز ڪيل گهٽتائي جي قدمن جو خلاصو هيٺ ڏنل آهي. هر ذيلي پروجيڪٽ لاءِ ماحولياتي ۽ سماجي جائزو ورتو ويندو، ۽ تشخيص جو طريقو هيٺين حصن ۾ بيان ڪيو ويو آهي. پروجيڪٽ تي عملدرآمد يونٽ (PIUs) تجويز ڪيل گهٽتائي جي قدمن تي عمل ڪرڻ جا ذميوار هوندا.

ادارن جي جوڙجڪ

FOs ۽ WCAs. 2002 جي سنڌ واٽر مئنيجمينٽ آرڊيننس (SWMO) سنڌ ايريگيشن اينڊ ڊرينيج اٿارٽي (SIDA) جي قيام سان شراڪتي آبپاشي جي انتظام لاءِ مضبوط بنياد رکڻ ۾ مدد ڪئي ته جيئن آبپاشي کاتي ۾ تبديليءَ جي ايجنٽ طور ڪم ڪيو وڃي. ايريا واٽر بورڊز (AWBs) آبپاشي کاتي جي ماتحت نيم خودمختار تنظيمن جي طور تي ڪم ڪندا جيڪي مين ڪينال ڪمانڊ ايرياز جي انتظام جا ذميوار هوندا. فارمر آرگنائيزيشنز (FOs) جيڪي ڊسٽريبيوٽري ڪينال نيٽ ورڪ تي منظم ڪيا ويا آهن انهن ۾ واٽر ڪورس ايسوسيئيشن (WCAs) شامل آهن. هن وسيع آبپاشي نظام جي ڊانچي کي سمجهڻ ضروري آهي ته SWAT پروجيڪٽ جي ڊيزائن کي سمجهڻ لاءِ، ۽ هڪ اسڪيمي هيٺ پيش ڪجي ٿي.

سنڌو درياهه جا 3 بئراج:
سکر، ڪوٽڙي ۽ گڊو
(انتظام آبپاشي کاتي طرفان)

ايريا واٽر بورڊ (AWB) ڪمانڊ ايريا: 400,000 کان 1,000,000
(AWBs آبپاشي کاتي جي ماتحت نيم خودمختيار ادارا آهن ۽ SIDA جي مدد سان آهن)

فارمر آرگنائيزيشن (FO) ڪمانڊ ايريا: اوسط 5,000 آهي.
(FO آزاد تنظيمون آهن جيڪي SIDA جي حمايت ڪن ٿيون)

واٽر ڪورس ايسوسيئيشن (WCA) ڪمانڊ ايريا: اوسط 250 آهي.
(WCAs آزاد تنظيمون آهن جيڪي زراعت کاتي جي مدد سان آهن)

پروجيڪٽ تي عملدرآمد يونٽ. منصوبي تي عمل ڪيو ويندو ٽن موجوده پروجيڪٽ لاڳو ڪندڙ يونٽن (PIUs) ذريعي، جيئن هيٺ ڏنل جدول ۾ ڏيکاريل آهي. PIU ان جي لاڳاپيل جزن لاءِ پروجيڪٽ مينيجمينٽ جي سيني پهلوئن

لاءِ ذميوار آهي، بشمول خريداري ۽ معاهدي جي انتظام، مالي انتظام، حفاظت، نگراني ۽ تشخيص PCMU جي مجموعي نگراني هيٺ.

سيني PIUs وٽ موجود ماحولياتي ۽ سماجي اسٽاف آهن جن وٽ بينڪ جي مالياتي منصوبن ۾ وسيع تجربو آهي. PCMU ۾ هڪ ڊپٽي ڊائريڪٽر آهي ماحوليات ۽ هڪ ڊپٽي ڊائريڪٽر سماجيات لاءِ. SIDA وٽ انوائرمينٽل مئنيجمينٽ يونٽ (EMU) آهي، جنهن ۾ ڇهه ماهر،
هڪ ڊپٽي ڊائريڪٽر، هڪ ماحولياتي ماهر، هڪ ماحوليات جو ماهر، هڪ سماجيات جو ماهر ۽ ٻه ماحولياتي انسپيڪٽر. ADU/PIU وٽ صرف هڪڙو ماحولياتي ۽ سماجي تحفظ جو ماهر آهي جيڪو SAGP تحت ڪم ڪري ٿو. ADU/PIU موجوده سيڪيورٽي اسپيشلسٽ جي مدد لاءِ ٻه اضافي اسٽاف ڀرتي ڪندو. هڪ جونيئر ماحولياتي ماهر ۽ هڪ جونيئر سماجيات جو ماهر. منصوبي جي مڪمل ٿيڻ کان پوءِ، AWBs واهه جي بنيادي ڍانچي جي انتظام لاءِ ذميوار هوندا. في الحال، AWB ٽيمن وٽ حفاظتي ماهر نه آهن، ۽ پروجيڪٽ هر AWB کي سماجي ماهر ڀرتي ڪرڻ ۾ مدد ڪندو. هر PIU پڻ پروجيڪٽ تي عملدرآمد ڪنسلٽنٽس (PICs) جو معاهدو ڪندو، جيڪي ان جي مخصوص جز کي لاڳو ڪرڻ ۾ مدد ڪندا. هر PIC ESMF ۽ ذيلي پروجيڪٽ جي مخصوص ESIAs/ESMPs تي عمل درآمد کي يقيني بڻائڻ لاءِ وقف ماحولياتي، سماجي، صحت ۽ حفاظت (ESHS) اسٽاف مقرر ڪندو. PIC اسٽاف ۾ شامل هوندو هڪ ماحولياتي ماهر، هڪ پيشه ورانه صحت ۽ حفاظت جو ماهر، هڪ ماحولياتي ماهر، هڪ سماجي ماهر، ۽ ESHS سائيٽ انسپيڪٽر.

ماتحت منصوبن لاءِ S&E طريقا

ESIAs/ESMPS جي تياري تائين تجويز ڪيل ذيلي پروجيڪٽن جي ماحولياتي ۽ سماجي جائزي دوران عمل ڪرڻ لاءِ قدم قدم جو طريقو ۽ انهن تي عمل درآمد هيٺ ڏنل جدول ۾ ڏنو ويو آهي.

هڪ ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جو منصوبو (ESMP) تيار ڪيو ويندو. جيڪڏهن اسڪريننگ جي عمل ۾ اهو نتيجو اچي ٿو ته ذيلي پروجيڪٽ گهٽ کان وچولي خطري جي درجي ۾ آهي، ESMF ۾ عام ESMPs (ضمني 3) استعمال ڪيا ويندا. ESIA ۽ ESMPs لاءِ عام ESMPs ۽ ٽيمپليٽس تيار ڪيا ويا آهن ته جيئن SEPA IEE ۽ EIA ضابطن جي ضرورتن جي تعميل کي يقيني بڻايو وڃي. ورلڊ بئنڪ جي ضرورتن مطابق تيار ڪيل ESIA دستاويز SEPA پاران نظرثاني ۽ منظوري لاءِ قبول ڪيا ويندا. جيڪڏهن ذيلي پروجيڪٽ جي آبادڪاري تي اثرانداز ٿيڻ جو امڪان آهي، ته هڪ RAP پڻ تيار ڪيو ويندو

ذيلي پروجيڪٽ اسڪريننگ معيار

هڪ اسڪريننگ مشق (ضميمه 2) سيني تجويز ڪيل ذيلي پروجيڪٽن لاءِ ڪئي ويندي جڏهن انهن جي سائيٽ جي دوري ذريعي سڃاڻپ ڪئي ويندي. هن اسڪريننگ جي مشق جو مقصد ذيلي پروجيڪٽ کي گهٽ، اعتدال پسند، انتهائي ۽ اعليٰ خطرن جي زمري ۾ ورهائڻ آهي، علائقي جي بنيادي ماحولياتي ۽ سماجي خاصيتن ۽ ذيلي پروجيڪٽ جي عمل جي دوران متوقع خطرن جي بنياد تي. جيڪڏهن اسڪريننگ جي عمل مان اهو نتيجو نڪري ٿو ته تجويز ڪيل ذيلي پروجيڪٽ هڪ اعليٰ خطري واري ڪيٽيگري آهي، هڪ ESIA تيار ڪيو ويندو. جيڪڏهن ذيلي پروجيڪٽ هڪ انتهائي خطرناڪ قسم جو آهي، ESIA يا سائيٽ-مخصوص

هڪ ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جو منصوبو (ESMP) تيار ڪيو ويندو. جيڪڏهن اسڪريننگ جي عمل ۾ اهو نتيجو اچي ٿو ته ذيلي پروجيڪٽ گهٽ کان وچولي خطري جي درجي ۾ آهي، ESMF ۾ عام ESMPs (ضمني 3) استعمال ڪيا ويندا. ESIA ۽ ESMPs لاءِ عام ESMPs ۽ ٽيمپليٽس تيار ڪيا ويا آهن ته جيئن SEPA IEE ۽ EIA ضابطن جي ضرورتن جي تعميل کي يقيني بڻايو وڃي. ورلڊ بئنڪ جي ضرورتن مطابق تيار ڪيل ESIA دستاويز SEPA پاران نظرثاني ۽ منظوري لاءِ قبول ڪيا ويندا. جيڪڏهن ذيلي پروجيڪٽ جي آبادڪاري تي اثرانداز ٿيڻ جو امڪان آهي، ته هڪ RAP پڻ تيار ڪيو ويندو

ESMPs ۽ A/RAPs جي تياري

ESIA ۽ ESMP خاڪا ٺاهيا ويا آهن (ضميمه 3 ۽ 4)، جيڪي اهم ۽ اعليٰ خطري وارن منصوبن جي ڊيزائن ۽ ان تي عمل ڪرڻ جي رهنمائي ڪندا. تجويز ڪيل سيڙپڪاري جي ابتدائي اسڪريننگ جي بنياد تي، اهو اندازو لڳايو ويو آهي ته اجزاء 3 ۾ اڪثر ذيلي منصوبا اعتدال پسند ۽ گهٽ خطري جي ذمري ۾ اچي ويندا آهن. تنهن ڪري، معياري ماحولياتي ۽ سماجي انتظام منصوبا (ESMPs) ٺاهيا ويا آهن سيني امڪاني ذيلي منصوبن لاءِ جزو 3 (ضمني 3) تحت انهن تي عمل درآمد دوران عام اثرن کي منهن ڏيڻ لاءِ، جيڪي تمام گهٽ ۽ وچولي خطري وارا آهن، انهن منصوبن کي آساني سان ترتيب ڏئي سگهجي ٿو. وڌيڪ، سيني عام تعميراتي اثرن کي منهن ڏيڻ لاءِ ماحولياتي ضابطا اخلاق (ECPs) ٺاهيا ويا آهن ۽ ضميمه 1 ۾ پيش ڪيا ويا آهن، جيڪي سيني تعميراتي ڪمن لاءِ بلڊنگ دستاويزن سان گڏ ESMPs سان ڳنڍيل هوندا

ECPs ٺاهيا ويا آهن گڊ انٽرنيشنل انڊسٽريل پريڪٽسس (GIIP) هيٺ تعميراتي اثرن کي منهن ڏيڻ لاءِ. منصوبي لاءِ تيار ڪيل اي سي پيز آهن ويسٽ مئنيجمينٽ (اي سي پي 1)، بارڻ ۽ خطرناڪ مواد جو انتظام (اي سي پي 2)، واٽر ريسورس مئنيجمينٽ (اي سي پي 3) ڊرينيج مئنيجمينٽ (اي سي پي 4). مٽي جي معيار جو انتظام ((ECP 5)، Erosion and Sediment Control (ECP 6)، Topsoil Management (ECP 7)، Topography and Landscaping (ECP 8)، Quarry Areas Development and Operation (ECP 9)، Air Quality Management (ECP 10) شور ۽ وائبريشن مئنيجمينٽ (ECP 11)، نباتاتي تحفظ (ECP 12)، جانورن جي تحفظ (ECP 13)، مڇيءَ جو تحفظ (ECP 14)، روڊ ٽرانسپورٽ ۽ روڊ ٽريفڪ مئنيجمينٽ (ECP 15)، ليبر انفلڪس مئنيجمينٽ ۽ ڪنسٽرڪشن ڪيمپ مينيجمينٽ (ECP 16)، ثقافتي ۽ مذهبي مسئلا (ECP 17)، مزدورن جي صحت ۽ حفاظت ((ECP 18)، Instream Construction Works (ECP 19) ۽ COVID-19 Health and Safety Plan (ECP 20)).

RAPs جي تياري لاءِ تفصيلي طريقه ڪار آر پي ايف ۾ ڏنل آهي، جيڪو هڪ الڳ ڊانچي هيٺ پيش ڪيو ويو آهي. ESIAs، ESMPs ۽ RAPs کي ڪليئرنس لاءِ پيش ڪيو ويندو ورلڊ بئنڪ ۽ سنڌ EPA کي لاڳاپيل پراجيڪٽ جي تعمير شروع ڪرڻ کان اڳ لاڳاپيل ڌرين سان صلاح مشوري ۽ ظاهر ڪرڻ کان پوءِ.
ESMF کي لاڳو ڪرڻ جي لاڳت جو اندازو لڳايو ويو آهي USD 1.5 ملين. اهو پڻ PIUs ۾ ماحولياتي ۽ سماجي عملي کي پرتي ڪرڻ ۽ SEP کي لاڳو ڪرڻ جو احاطو ڪندو. ماحولياتي ۽ سماجي خطري جي انتظام لاءِ تفصيلي لاڳت جو تخمينو لاڳاپيل ذيلي منصوبن جي ESMPS ۽ RAPs ۾ مهيا ڪيو ويندو.

صنفي ايڪشن پلان

هڪ صنفي ايڪشن پلان جيڪو اهم صنفي خالن جي نشاندهي ڪري ٿو ۽ انهن خالن کي بند ڪرڻ لاءِ قدمن جي سفارش ڪري ٿو، ان کي ESMF ۾ ضميمي طور شامل ڪيو ويو آهي. اهم ڪارناما شامل آهن: (i) انهن پروگرامن تي عمل ڪرڻ جيڪي عورتن کي آبپاشي کاتي، SIDA ۽ زراعت کاتي ۾ وڌيڪ اهم انتظامي ۽ ٽيڪنيڪل ڪردار ادا ڪرڻ جي اجازت ڏين؛ (ii FO) ۽ WCA تنظيمن ۾ فيصلا ڪرڻ ۾ عورتن کي فعال طور تي شامل ڪرڻ جي ضرورت آهي. ۽ (iii) اجزاء 3 تحت عورتن لاءِ موسمياتي سمارٽ زراعت تي خاص تربيت فراهم ڪرڻ

شڪايت جي حل جو طريقو

SWAT جي سيني لاڳو ڪندڙ ادارن پاران شڪايتن جي ازالي جو ميڪنزم (GRM) قائم ڪيو ويو وڃي ته جيئن مقامي برادرين، منصوبي جي سرگرمين کان متاثر ماڻهن، نيڪيدارن، ملازمن ۽ ٻين جي شڪايتن لاءِ هڪ منظم ۽ شفاف ميڪانيزم مهيا ڪيو وڃي. . پروجيڪٽ جي لاڳاپيل حصن/ذيلي اجزاء سان لاڳاپيل شڪايتن جو حل. هر PIU وٽ هڪ گهڻ سطحي شڪايتن جي رجسٽري آهي ۽ شڪايتن جي حل لاءِ طريقا آهن جن کي نرمي کان شديد تائين. سسٽم هينئين سطح تي شڪايتن جي حل لاءِ حوصلا افزائي ڪري ٿو هڪ مقرر مدت اندر، پر عدم اطمينان جي صورت ۾، شڪايتون اعليٰ سطح ڏانهن موڪلي سگهجن ٿيون، جتي لاڳاپيل پي آءِ يوز جون GRM ڪميٽيون ان معاملي تي غور ڪنديون.

PCMU سيني پروجيڪٽ سان لاڳاپيل شڪايتن کي سنڀاليندو جزو 1: پاڻي جي وسيلن جي انتظام سان لاڳاپيل. اهو پڻ شڪايتن جو ازالو ڪندو، بشمول ماحولياتي ۽ سماجي تحفظات تي عمل درآمد، خاص طور تي پروجيڪٽ ۽ ڪمانڊ علائقن ۾ سجاڳپ برادرين جي وچ ۾ جيڪي SIDA ۽ ADU پاران حل ڪيا ويا آهن. SIDA جزو 2 لاءِ GRM قائم ۽ منظم ڪندي: واٽر سروس پهچائڻ اهڙي طرح، حصو 3: سمارٽ سبسڊيز ۽ زرعي سيڙپڪاري جي نگراني ڪئي ويندي ADU پروجيڪٽ ۾ صنفي بنيادن تي تشدد (GBV) جي خطري کي گهٽ ۾ گهٽ رکيو ويو آهي، ڇاڪاڻ ته تعميراتي سرگرميون گهٽو ڪري مقامي مزدورن طرفان ڪيون وينديون، ۽ تعميراتي ليبر فورس ۽ عورتن جي وچ ۾ رابطي جي توقع ڪئي ويندي قدامت پسند ڪلچر جي ڪري. محدود ٿيڻ علائقي ۾. نيڪيدار جو ضابطو اخلاق جنس جي بنياد تي تشدد جي روڪٿام، جنسي استحصال ۽ بدسلوڪي، ۽ جنسي ڏاڍائي جي شقن جو احاطو ڪندو. ضابطه اخلاق کي مزدور جي معاهدي جي معاهدي ۾ شامل ڪيو ويندو، ۽ ضابطي جي ڪنهن به خلاف ورزي جي نتيجي ۾ ملازمت ختم ٿي ويندي. جنس جي بنياد تي تشدد يا ايذاءُ سان لاڳاپيل شڪايتون/رپورٽون جي آر ايم مقامي سول سوسائٽي جي تنظيمن سان شراڪت ۾ گڏ ڪيون وينديون .

صلاح ۽ ظاهر ڪرڻ

هن ESMF جي تياري دوران اسٽيڪ هولڊرن جي مشاورت جا به دور ڪيا ويا، هڪ تياري جي شروعاتي مرحلن ۾ ۽ ٻيو ESMF جي مسودي جي مڪمل ٿيڻ کان پوءِ. گهوٽڪي، نارا ۽ ڪابي ڪناري جي واهن جي AWBs، انهن تنهي جي AWBs، FOs، سنڌ EPA، پبلڪ هيلٿ اينڊ انجنيئرنگ ڊپارٽمينٽ، ٻيلن ۽ جهنگلي جيوت جو کاتو، لائيو اسٽاڪ ۽ فشريز کاتو، آبپاشي کاتي، آبپاشي کاتي سان اپريل 2021 ۾ ابتدائي مشاورت. زراعت، ۽ PIUs انهن مشاورتن کان علاوه، AWBs، FOs، UN Women، ILO، ۽ عورتن جي اين جي اوز سان هڪ صنفي مخصوص مشاورتي ورڪشاپ

منعقد ڪيو ويو.اهي سيئي صلاح مشورا وڊيو ڪانفرنس ۽ ٽيليفونڪ انٽرويوز ذريعي ڪيا ويا. سڀني اسٽيڪ هولڊرز اهو محسوس ڪيو ته پاڻي جي ڪوٽ آهي ۽ ان کي وڌيڪ موثر طريقي سان منظم ڪرڻ جي ضرورت آهي. هن SWAT تحت تجويز ڪيل سرگرمين کي ساراهيو ۽ سفارش ڪئي ته تجويز ڪيل پاليسيون، خاص طور تي پاڻي جي قيمت، غريب هارين ۽ گهريلو صارفين تي منفي اثر نه وجهن ۽ مضبوط ٽيڪنيڪل سپورٽ جي ضرورت آهي FOs کي منظم ڪرڻ لاءِ ۽ تجويز ڪيل ڪينال ماڊرنائيزيشن ڪم. هارين اهو پڻ تجويز ڪيو ته منصوبي ۾ واٽر ڪورسن جي بحالي ۽ زمين جي سطح کي وڌائڻ گهرجي ته جيئن زرعي پيداوار ۽ پاڻي جي ڪارڪردگي کي بهتر بڻائي سگهجي. هارين کي زمين جي تياري ۽ فصل پوکڻ جي ڪمن لاءِ قيمتي اوزارن تي سمارٽ سبسڊي ڏني وڃي. هن تجويز ڏني ته زرعي طريقن ۾ تبديلي ۽ پاڻيءَ سان مالا مال فصلن لاءِ ترجيح صرف ان صورت ۾ جڏهن حڪومتي پاليسيون ان تبديلي جي حمايت ڪن، مضبوط مارڪيٽون ناهيا وڃن، ۽ فائدا ظاهر ڪيا وڃن.

مشاورت جو ٻيو دور آگسٽ 2021 ۾ AWBs، FOs ۽ WCAs سان منعقد ڪيو ويو ته جيئن ESMF جو مسودو پيش ڪيو وڃي ۽ سڀني لاڳاپيل اسٽيڪ هولڊرز کان راءِ طلب ڪئي وڃي. ان کان علاوه، 24 آگسٽ 2021 تي حيدرآباد ۾ SIDA آفيس ۾ سڀني لاڳاپيل اسٽيڪ هولڊرز، جن ۾ AWBs، FOs، PIUs، EPA، پبلڪ هيلٿ اينڊ انجنيئرنگ ڊپارٽمينٽ، ٻيلن ۽ وائلڊ لائيف ڊپارٽمينٽ، لائيو اسٽاڪ ۽ فشريز ڊپارٽمينٽ شامل هئا، هڪ ورڪشاپ منعقد ڪيو ويو. شرڪت ڪندڙن کان مجموعي طور تي موٽ تمام مثبت آهي، ۽ اهي متفق آهن ته مسودو ESMF مناسب طور تي SWAT جي سڀني امڪاني ماحولياتي ۽ سماجي مسئلن کي حل ڪري ٿو. شرڪت ڪندڙن پروجيڪٽ تي عمل درآمد دوران مسلسل صلاح مشوري جي سفارش ڪئي ۽ SWAT جي ڪامياب عمل لاءِ ڪجھ تجويزون پيش ڪيون

اهي تجويز ڪن ٿا ته FOs ۽ WCAs کي مسلسل سڀني منصوبن جي سرگرمين کي چونڊڻ ۽ لاڳو ڪرڻ ۾ مشغول رهڻ گهرجي، بشمول ٺيڪيدارن کي ادائيگيون، انهي کي يقيني بڻائڻ ته ESMPs انهن جي اطمينان سان لاڳو ڪيا وڃن. FOs ۽ WCAs کي پروجيڪٽ جي سرگرمين کي لاڳو ڪرڻ ۾ تربيت ۽ صلاحيت جي ترقي جي ضرورت آهي.

ESMF PIU ويب سائيٽن تي ظاهر ڪيو ويو آهي، ۽ اپڊيٽ ٿيل ESMF پڻ PIUs ۽ ٻاهرين ورلڊ بينڪ جي ويب سائيٽن تي ظاهر ڪيو ويندو. ESMF ايگزيڪيوٽو سمري جو سنڌي ۾ ترجمو ڪيو ويندو ۽ PIU ويب سائيٽن تي شايع ڪيو ويندو، ۽ انهن دستاويزن جون هارڊ ڪاپيون مقامي AWB آفيسن تي عوام جي پهچ لاءِ دستياب ڪيون وينديون. منصوبي تي عملدرآمد جي سمورن مرحلن دوران اسٽيڪ هولڊرز سان باقاعدگي سان صلاح مشورا ڪيا ويندا پراجيڪٽ جي اسٽيڪ هولڊر جي مصروفيت واري منصوبي موجب. تجويز ڪيل ذيلي پروجيڪٽن لاءِ تيار ڪيل ESIA ۽ RAP دستاويز پڻ مشورا ڪيا ويندا ۽ PIU ۽ ورلڊ بئنڪ جي خارجي ويب سائيٽن تي ڏيکاريا ويندا ۽ مقامي برادرين کي مقامي AWB ۽ FO آفيسن ۾ رکيا ويندا.

ختم شد........